

عملکرد کلمه « اگر » و .. در جملات شك و تردید :

کلمه « اگر » در زبان ترکی یکی از علائم شك و تردید می باشد. در مواردی کلمه « اگر » را (همچون در زبان فارسی) علامت فعل شرطی می پنداشته اند. (بنظر می رسد که آن تاثیر زبان فارسی باشد) کلمه « اگر » می تواند با تمام فرمهای افعال [بجز امری] ترکی بکار گرفته شود. مثال :

اگر گلرم (صرف فعل به شکل آینده نزدیک) ، اگر گلیرم (زمان حال) ، اگر او گله (آرزویی) ، اگر او گلسه (شرطی) . اگر او گللمی دیر (التزامی) ، اگر او گللمی اولاً بیله و ... برای روشن شدن عمل کرد کلمات شك و تردید به مبحث زیر (منجمله در رابطه با کلمه « اگر » که همراه فعل شرطی است) توجه کنید. مثال :

« اگر کار نکنم ، بی پول می مانم » .

در مقابل بند اول جمله مذکور، این سوال پیش می آید که اگر کار نکنم چه می شود ؟ در جواب آن در بند دوم جمله گفته می شود بی پول می مانم . این نوع جمله را می توان در زبان ترکی یکی از انواع مختلف جمله بندیهای شرطی مثل « فعل آینده در گذشته » و « آینده نزدیک در گذشته » بحساب آورد.

« اگر کار نکنم ، بی پول می مانم » در زبان فارسی به شکل وجه شرطی می باشد.

زیرا کلمه « اگر » در زبان فارسی علامتی است که با آن جمله شرطی (بجای فعل شرطی) ساخته می شود. اگر دقت نشود جمله مذکور می تواند در زبان ترکی به مفاهیم مختلف بکار گرفته شود زیرا جمله مذکور نا مفهوم و چند پهلو می باشد . بعبارتی جمله شرطی مذکور (« اگر کار نکنم ، بی پول می مانم ») روشن نمی کند که من اکنون مشغول کار هستم یا نیستم و یا من اکنون پول دارم و یا ندارم. در زبان ترکی برای بیان عمل مطروحه ، فعل شرطی به دو نوع بکار گرفته می شود که یکی واقعیت عملی و دیگری کار غیر عملی را در جمله بوسیله فعل شرطی بیان می کند . ولی جمله شرطی « اگر کار نکنم ، بی پول می مانم » واقعیت عملی و غیر عملی فعل را روشن نمی کند. برای روشن شدن هرچه بهتر مطلب به مثالهای دیگری به زبان ترکی توجه کنید :

۱) « ایشله مزسم پؤلسوز قالارام » . به این معنی که اگر من کار نکنم بی پول می مانم.

ایشله مزسم : (اگر کار نکنم) نفی فعل آینده نزدیک همراه علامت فعل شرطی (سه) می باشد. ایشله مزسم (اگر کار نکنم) فعلی است که واقعیت را بیان کرده است .
 به این معنی که من بعنوان کارگر ، اگر کار نکنم واضح است که بی پول می مانم .
 (۲) « ایشله مه سم پؤلسوز قالارام ». (اگر کار نکنم و ..) در فعل « ایشله مه سم » ریشه فعل همراه کلمه نفی با علامت شرطی (سه) بکار رفته است. بعبارتی جمله مذکور با « فعل شرطی غیر واقعی » ساخته شده و از جمله چنین فهمیده می شود که من مشغول کار هستم و و پول هم دارم و عمل مطروحه غیر واقعی می باشد.

(۳) « [اگر] ایشله مه یم پؤلسوز قالارام » (اگر کار نکنم و ..) . این جمله بندی با فعل شرطی نبوده بلکه با « فعل آرزویی » ساخته شده و جمله به شکل « آرزویی با شك و تردید » فهمیده می شود.

برای روشن شدن عملکرد کلمه « اگر » در زبان ترکی به مثالهای زیر ترکی نیز توجه کنید : « شاید صاباح قار یاغاجاق » . (شاید فردا برف خواهد بارید [بیارد] .) یعنی با گفتن « شاید » بیان کننده مطلب در باریدن برف شك دارد و امکان باریدن برف را کمتر از پنجاه در صد می پندارد. « احتمالاً صاباح قار یاغاجاف » . (احتمالاً فردا برف خواهد بارید.) یعنی امکان باریدن برف بیشتر از پنجاه درصد می باشد .

« اگر صاباح قار یاغاجاق » . (اگر فردا برف خواهد بارید [بیارد] .) به این معنی فهمیده می شود که گوینده جمله مذکور با « شك و تردید » آمدن برف را بیان کرده ولی اشاره ای به چند در صد باریدن برف نکرده است . علاوه بر مفاهیم فوق ، اگر بر روی کلمه « اگر » تکیه شود و آخر فعل جمله نیز کشیده بیان شود (مثل : « اگر صاباح قار یاغاجاق ») جمله به شکل طنز آمیز نیز به حساب می آید .

با توضیحات مذکور روشن می شود که عملکرد کلمه « اگر » در جملات ترکی همچون کلمه « شاید » (به یه) ، « احتمالاً » (اله بیل) می باشد. بعبارتی کلمه « اگر » یکی از علائم « شك و تردید » در زبان ترکی است که بر عکس سایر کلمات « شك و تردید » هبه مقدار و کمیت امکان عملی شدن فعل در جمله اشاره ای نمی کند .